

HET KIEZEN VAN DE JUISTE VORM

Hoewel de hierna vermelde informatie is geënt op het oprichten van een patiënten- of gehandicaptenorganisatie, kan deze ook gebruikt worden bij het kiezen van de juiste vorm voor het oprichten van een inloophuis.

Bij het oprichten van een patiënten- of gehandicaptenorganisatie is het van belang een rechtsvorm te kiezen die past bij de doelstellingen en werkwijze van de organisatie.

Voor u de keuze maakt voor de stichtings- of verenigingsvorm is het zaak eerst helderheid te verkrijgen over de volgende zaken:

- De vermoedelijke *omvang* van uw organisatie (hoeveel mensen lijden aan de ziekte, hoeveel mensen zijn gemotiveerd om deel te nemen)
- De *doelgroep* van uw organisatie (patiënten, ouders, gehandicapten, andere geïnteresseerden)
- De *doelstelling* van uw organisatie (gaat u zich richten op belangenbehartiging en verbetering van de hulpverlening of gaat u zich richten op lotgenotencontact, zelfhulpgroepen en het geven van voorlichting)
- Het *organisatiemodel* (welke taken moeten er gebeuren, door wie, hoe worden besluiten genomen en door wie).

Als er duidelijkheid is over vermoedelijke omvang van de organisatie / doelgroep, doelstelling en organisatiemodel, dan is het niet moeilijk meer om op basis van die gegevens een keuze te maken voor de stichtings- of verenigingsvorm. Ook het maken van statuten is dan niet moeilijk.

Om het maken van deze keuze te vergemakkelijken, willen wij een aantal voor- en nadelen noemen van zowel de stichtings- als verenigingsvorm.

De vereniging

Voordelen van een vereniging

- Als belangenbehartiging een belangrijk onderdeel is van de doelstelling van de organisatie, dan kan het vormen van een vereniging grote voordelen hebben. Doordat een vereniging leden heeft, kan zij standpunten innemen namens een duidelijk aantoonbare achterban. Ingenomen standpunten leggen veel gewicht in de schaal als een organisatie kan spreken namens een groot aantal leden. Ook bij het aanvragen van subsidies kan het hebben van een groot aantal leden een voordeel zijn:

het toont aan dat er behoefte is aan uw organisatie.

- Een vereniging is democratisch van opzet omdat het bestuur verantwoording af moet leggen aan de algemene ledenvergadering. Ieder jaar krijgt de algemene ledenvergadering een verslag van de werkzaamheden van het bestuur voorgelegd en kan in grote lijnen worden vastgesteld hoe het beleid van het bestuur het komend jaar eruit moet gaan zien.
- De algemene ledenvergadering kan, als er naast droge agendapunten ook een interessant thema behandeld wordt of een lezing wordt gehouden, een stimulerende dag zijn waarop de onderlinge banden in de organisatie worden verstevigd.
- Het lidmaatschap van de vereniging zorgt ervoor dat mensen zich bij de organisatie betrokken voelen.
- Er zijn inkomsten uit ledencontributie.

Nadelen van een vereniging

- Als een vereniging wil optreden namens een groot aantal leden, dan zullen deze leden ook geworven moeten worden. Dat kost tijd en energie: de vereniging in de publiciteit brengen en de mensen motiveren lid te worden.
- Het bestuur is altijd intensief met het verenigingswerk bezig. Voor veel leden is dat minder het geval. Daarom kan toetsing van het beleid van het bestuur door de algemene ledenvergadering alleen globaal gebeuren. Als het werk van het bestuur door de algemene ledenvergadering heftig bekritiseerd wordt, dan kan dat aanleiding zijn tot spanningen in de organisatie.
- Het verrichten van verenigingstaken als het organiseren van de ledenvergadering, het bijhouden van de ledenadministratie e.d. vergen veel aandacht van het bestuur.

De stichting

Een stichting met 'aangeslotenen' (dit zijn bijvoorbeeld regionale contactpersonen, werkgroepleden, etc.) of 'contribuanten' en een 'aangeslotenenvergadering' met bijna dezelfde bevoegdheden als een algemene ledenvergadering, is nauwelijks meer van een 'echte' vereniging te onderscheiden.

Omdat de wet voor een stichting veel minder regels voorschrijft dan voor een vereniging, wordt de stichtingsvorm steeds vaker gekozen. Immers, de stichtingsvorm biedt meer mogelijkheden om een organisatievorm te kiezen dat precies bij de organisatie past.

Het veel gehoorde vooroordeel dat een stichting een autoritaire organisatievorm is die niet democratisch kan functioneren hoeft dan ook lang niet altijd op te gaan. Het hangt er maar net vanaf hoe de statuten worden opgesteld.

Welke voor- en nadelen de stichtingsvorm heeft kan dus van geval tot geval nogal verschillen.

Voordelen van een stichting

- De stichting is op zich een eenvoudiger vorm dan een vereniging. Als een organisatie *niet* belangenbehartiging van haar leden tot doel heeft en *niet* wil optreden namens haar leden, dan kan overwogen worden een stichting te vormen. Bijvoorbeeld voor een kleine organisatie die voorlichting en kortdurend lotgenotencontact tot doel heeft, kan een stichting een goede rechtsvorm zijn.
- Het bestuur hoeft geen energie te steken in het werven van 'papieren' leden (want die heeft een stichting niet), het organiseren van een algemene ledenvergadering en het bijhouden van een ledenadministratie.
- Door het instellen van commissies, raden en werkgroepen met bepaalde bevoegdheden, taken of aandachtsgebieden, kan een stichting democratisch functioneren, want hoewel een stichting geen leden heeft, kunnen er wel contribuanten en 'aangeslotenen' zijn die een bepaalde zeggenschap hebben via de commissies of raden waar zij zitting in hebben. In de statuten kan aan deze commissies e.d. ook de bevoegdheid gegeven worden nieuwe bestuursleden te benoemen.
- Mensen kunnen gebruik maken van de diensten van een stichting zonder lid te hoeven worden.
- De stichtingsvorm biedt veel mogelijkheden om een passend organisatie-model te maken.

Nadelen van een stichting

- Voor een organisatie die doet aan belangenbehartiging is het moeilijker serieus genomen te worden als zij niet kan spreken namens een duidelijk aantoonbare achterban. Een stichting zal het moeten hebben van de kracht van haar argumenten en het veelvuldig gebruik maken van publiciteit om belangen te kunnen behartigen.
- Bij subsidieaanvragen zal een stichting niet door middel van een ledental het bestaansrecht van de organisatie kunnen aantonen. De stichting zal inhoudelijke argumenten kunnen gebruiken bij het aanvragen van subsidie. Bijvoorbeeld een bepaalde misstand die opgeheven wordt door het werk van de stichting. Als de inhoudelijke argumenten van de stichting sterk zijn, hoeft de afwezigheid van leden geen bezwaar te zijn.
- Doordat er geen algemene ledenvergadering is die het bestuur controleert en 'op de rem kan gaan staan' moet het bestuur er extra attent op zijn dat het niet vervreemdt van haar doelgroep, d.w.z. de mensen die aan de betreffende ziekte lijden of die een bepaalde handicap hebben.

- Het is minder vanzelfsprekend dan bij een vereniging wie er bij de stichting hoort en namens de stichting kan optreden. Dit kan vooral spelen op plaatselijk niveau als mensen gespreksgroepen leiden of in de publiciteit treden, terwijl niet duidelijk is of ze dit namens de stichting doen of niet.
- Er zijn geen contributies van leden, maar er kunnen wel 'contribuanten' en 'donateurs' zijn.

Vereniging van plaatselijke groepen

Tenslotte willen wij nog wijzen op de mogelijkheid een vereniging te vormen van plaatselijke groepen, die rond de betreffende ziekte of handicap werkzaam zijn.

Er zijn bijvoorbeeld verenigingen die een landelijke bundeling zijn van oorspronkelijk losstaande plaatselijke en regionale groepen. Deze groepen vormen een samenwerkingsverband of federatie waarbinnen ze vrij zelfstandig werken in de eigen plaats of regio.

Bij zo'n vereniging worden dus niet individuele mensen lid, maar groepen actieve mensen die in allerlei plaatsen in het land het werk van de vereniging uitvoeren.

Het zwaartepunt van de vereniging ligt bij de plaatselijke groepen die meestal meer vrijheid hebben in hun handelen dan in een 'gewone' vereniging.

Voordelen van een vereniging van plaatselijke groepen

- Door het aantal plaatselijke groepen is de achterban van de vereniging vrij goed aantoonbaar, zodat namens deze achterban kan worden gesproken.
- Het is een democratische vorm omdat de plaatselijke groepen vertegenwoordigers sturen naar een algemene ledenvergadering.
- Het is een geschikte vorm als er een organisatie gevormd wordt van plaatselijke groepen die graag tamelijk zelfstandig willen blijven werken en alleen bepaalde taken samen willen doen (zoals bijvoorbeeld het maken van voorlichtingsmateriaal, belangenbehartiging op landelijk niveau, organiseren van kadertrainingen, e.d.).
- Er hoeft geen energie gestoken te worden in het werven van (papieren) leden.

Nadelen van een vereniging van plaatselijke groepen

- Het is een *ongeschikte* vorm voor een organisatie die *niet* het zwaartepunt heeft liggen bij plaatselijk actieve werkgroepen. Bijvoorbeeld een kleine vereniging waarvan de leden individueel verspreid over het land wonen.
- Er zijn meestal geen contributies van leden (omdat er geen individuele mensen lid zijn).

Stichting als koepel

Naast de 'gewone' stichting die we hiervoor behandelden, is het ook mogelijk de stichtingsvorm te kiezen voor een bundeling van plaatselijke of regionale groepen of organisaties. Deze vorm van organisatie is heel goed vergelijkbaar met de hierboven besproken 'vereniging van plaatselijke groepen'.

Als de verenigingsvorm niet geschikt geacht wordt, heeft de stichting het voordeel dat deze vorm grote vrijheid biedt ten aanzien van regels betreffende de interne organisatie.

Informatie van het Adviescentrum voor patiëntenorganisaties.